

Богданова Л. О., ст. викл.

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

ЕКОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ІСТОРИЧНИХ ЛАНДШАФТІВ

В наш час формування будь-якого архітектурно-ландшафтного середовища перш за все вимагає його відповідності екологічним умовам, як при організації так і при використанні. Особливо необхідно враховувати екологічні принципи при створенні рекреаційного середовища, бо саме воно відповідає за відновлення фізичного емоційного та духовного стану людини, яка більшість часу знаходиться в урбанізованому середовищі.

Протягом історичних часів українська архітектура розвивалась на екологічних засадах, але нажалі більшість її досягнень були практично втрачені. Для історичної української архітектури були притоманні вільний засіб забудови та композиції в розплануванні міст, сіл та окремих архітектурних ансамблів; масштабність архітектурних об'єктів була відповідною до масштабів навколишнього середовища; образне рішення архітектури було співзвучним до природного оточення. При виришенні традиційної архітектури завжди надавалася увага до наявності важливих природних об'єктів та елементів ландшафту (скеля, ріка, ліс тощо). Традиційна українська архітектура дає нам приклади гармонійного поєднання урбанізованого простору з природним оточенням. Нажалі історія розвитку архітектури за часів кінця 19 – протягом 20 століття була спрямована на уніфікацію забудови, було багато втрачено територій та природних об'єктів, які створювали особистий краєвид України, її історичні ландшафти. Саме наявність історичних ландшафтів є необхідною складовою рекреаційного середовища в цілому. Національні особливості та ідентичність архітектурно-рекреаційного середовища зараз стають необхідною часткою функціонального рішення об'єктів відпочинку. Саме вони створюють привабливий образ, якому притоманні традиційні характеристики, особливо в межах просторових ландшафтно-історичних зон (наприклад територія Львіва в межах усієї Львівської улоговини, або історико-ландшафтний комплекс Давнього Галича тощо). Подібні дослідження та пропозиції по збереженню історичних ландшафтів зроблені по Чернігову та Києву. Більшість цих досліджень стосується охорони та збереження історичних ландшафтів з метою їх демонстрації разом з пам'ятками архітектури.

Але цінність історичних ландшафтів не обмежується тільки такими можливостями. Ці ландшафти мають цінність, як носії природної цілості території України, її екологічного каркасу. Тому стає необхідність вирішення комплексу питань, які пов'язані з виявленням

цінних історичних ландшафтів; закріплення за територіями охоронного статусу; розробки експонування цих ландшафтів; у разі порушень - відновлення історичних ландшафтів повинно відповідати екологічним принципам та умовам обмеження цілності та поверховості (принцип антиномії), використання екологічних матеріалів у будівництві (принцип «матеріальної» безпеки), мати інспіровані з природою форми (принцип «природоінтегрування»). Екологічний характер формування рекреаційного середовища в межах історичних ландшафтів може створити особливий тип туристичної рекреації міжнародного значення.

В межах рекреаційного простору Харківського регіону слід визначити наступні зони:

1. Зони інтенсивної туристичної історико-архітектурної рекреації (Ст. Мерчик – Наталіївка – Шаровка – існуюча); підлягаючі організації (Люботин – Тлевка; Сковородинівка; Краснокутськ – дендропарк, Пархомівка та інші)

2. Зони розвитку рекреації на основі участі місцевих мешканців («зелений туризм», екопоселення тощо) на територіях, які мають якісний природний потенціал (р. Сіверський Донець, Вяловське водосховище тощо)

3. Зони етнографічної рекреації на територіях, які мають археологічні пам'ятки, об'єкти історико-культурного надбання (малі історичні міста – Мерефа, Куп'янськ, Золочів, Печенєги та інші).

Диференціація системи рекреації дозволяє виділити зони можливого розвитку нових видів рекреації. Це дає можливість поступово створювати єдину рекреаційну систему регіона за природним прототипом (нуклеарна система), а також визначаючи рекреаційні зони за їх важливістю та інтенсивністю розвитку.